Kirjallinen lausunto: VNS 8/2022 vp Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko

Aluehallintovirastot kiittävät eduskunnan talousvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston huoltovarmuusselonteosta. Aluehallintovirastot ovat aiemmin lausuneet huoltovarmuusselonteon luonnoksesta 8.8.2022. Aluehallintovirastot lausuvat talousvaliokunnan pyynnöstä valtioneuvoston huoltovarmuusselonteosta lisäksi seuraavaa.

Selonteko on kokonaisuudessaan asiantuntemuksella laadittu ja se huomioi muuttuneen turvallisuusympäristön haasteet kansainvälisellä, kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Selonteossa korostuvat kansainvälinen ja kansallinen näkökulma, mutta alueellinen ja paikallinen huoltovarmuus jäävät vähemmälle huomiolle. Elinkeinoelämä ja yritykset vastaavat merkittävästä osasta huoltovarmuuskriittisten toimintojen ja palveluiden tuottamisesta sekä valtakunnallisesti että alueellisesti.

Huoltovarmuuden aluetoiminnan tavoitteena on, että huoltovarmuuden kannalta kriittiset alueelliset toiminnot on turvattu erityisesti pitkäkestoisissa ja vakavissa häiriötilanteissa eri toimijoiden yhteistyössä. Huoltovarmuuden aluetoiminnan merkitys on korostunut etenkin sekä koronapandemian että Venäjän hyökkäyssodan Ukrainassa aikana. Lisäksi toimialakohtaista huoltovarmuuden aluetoimintaa on vallitsevana aikana kehitetty edelleen. Huoltovarmuuden aluetoiminnassa korostuu monialainen ja keskinäisriippuvainen jatkuvuudenhallinta.

Huoltovarmuuskeskuksen eräänä tehtävänä on alueellisen ja paikallisen varautumisen edistäminen ja eri toimijatahojen jatkuvuudenhallinnan kehittäminen yhteiskuntaa kohtaavien vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta (L. HVK 1992/1390 & VNP 857/2013). Alueellisen varautumisen yhteensovittamisen vastuu (ml. kuntatason tuki) on erityisesti aluehallintovirastoilla (L. AVI 2009/896 4 §). Alueellinen huoltovarmuustoiminta täydentää aluehallintovirastojen lakisääteistä varautumisen tukemistehtävää ja edistää alueen kokonaisturvallisuutta yhdistämällä elinkeinoelämän, julkishallinnon ja huoltovarmuuden näkökulmaa alueen kriittisten toimintojen turvaamiseksi. Nykyisessä, oletettavasti myös pitkään jatkuvassa ja epävakaassa, turvallisuus- ja toimintaympäristössä huoltovarmuudesta on tullut entistä tärkeämpää alueellisen varautumisen yhteensovittamisessa. Aluehallintovirastot kokevat yhteistyön Huoltovarmuuskeskuksen kanssa tärkeänä ja edelleen kehitettävänä.

Kehitysehdotukset selontekoon

Alueellinen huoltovarmuus tulee huomioida kansallisen ja kansainvälisen huoltovarmuuden lisäksi. Suomen huoltovarmuusjärjestelmä ja sen määritelmä sekä huoltovarmuusjärjestelmän suhde varautumiseen ja puolustukselliseen näkökulmaan tulee kuvata osana selontekoa. Suomen huoltovarmuuden kokonaisarkkitehtuuri tulee kuvata seikkaperäisemmin sekä vastuuttaa. Kokonaisarkkitehtuurilla tarkoitamme huoltovarmuusjärjestelmää kokonaisuutena, joka muodostuu rakenteista, toimijoista, prosesseista sekä järjestelmistä. Kuvaus tulee tehdä sekä kansainvälisellä, kansallisella, alueellisella että paikallisella tasolla. Nykytilanteessa vastuut ja tavoitteet ovat osin hajanaiset eikä kokonaissuorituskykyä koordinoida täysimääräisesti.

Alueellisen huoltovarmuuden tavoitteet ja päämäärä sekä järjestäminen tulee kuvata linjaavissa asiakirjoissa, kuten lausuttavana olevassa huoltovarmuusselonteossa sekä valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista. Alueellisen huoltovarmuuden sekä sektori- ja poolilähtöisesti toteutettavan huoltovarmuuden vastuut tulee selkeyttää. Aluehallintovirastot ovat alueellisen varautumisen ja turvallisuuden koordinaattoreita ja yhteensovittajia sekä kuntien varautumisen tukijoita. Huoltovarmuusasiat tulee kytkeä selkeämmin osaksi varautumisen kokonaisuutta ja aluehallintovirastojen roolia alueellisessa huoltovarmuudessa tulee vahvistaa.

Terttu Savolainen
ylijohtaja
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Olli Aulaskari
kehittämispäällikkö
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto